

Program för demokrati och inflytande i Härnösands kommun

Dokumentnamn	Program för demokrati och inflytande i Härnösands kommun	Dokumenttyp Program		
Fastställd/upprättad av	Kommunfullmäktige	Datum 2017-10-23	Diarienummer KS17-59-003	
Dokumentansvarig/processägare	Kommunledningskontoret	Version 1	Senast reviderad 2017-10-23	Giltig t o m 2022-10-23
Dokumentinformation				
Dokumentet gäller för	Alla kommunens nämnder och förvaltningar			
Annan information				

Innehåll

1	Bakgrund	3
1.1	Varför öka delaktigheten?	3
1.2	Demokratin i Härnösands kommun.....	4
1.3	Några nyckelbegrepp	4
1.3.1	Medborgardialog/invånardialog.....	4
1.3.2	Inflytandetrappa.....	4
1.3.3	Roller invånare/ förtroendevalda/tjänstemän	6
2	Utgångspunkter	7
3	Policy för demokrati och inflytande	8
4	Fokusområden	9
4.1.1	Invånardialog.....	9
4.1.2	Tillgänglighet.....	9
4.1.3	Ungas inflytande.....	9
4.1.4	Nyanländas och utlandsföddas inflytande.....	9
4.1.5	Verktyg för inflytande	10
4.1.6	Politiskt organ för demokrati- och inflytandefrågor	10
4.1.7	Fullmäktiges roll, ansvar och utbildning	10
5	Mål	11
5.1	Uppföljning	11

1 Bakgrund

Vi lever i ett demokratiskt samhälle. Sverige har ett av världens högsta valdeltaganden och en stor del av befolkningen har ett starkt förtroende för landets demokratiska institutioner. I olika undersökningar framkommer det också tydligt att en stor majoritet av invånarna stödjer demokratiska värden som yttrandefrihet, fria val och rätten att kunna protestera mot orättvisor.

Samtidigt står vårt demokratiska samhälle inför en rad utmaningar. Andelen medborgare som är medlem i något politiskt parti har mer än halverats sedan början av 1980-talet, samtidigt som förtroendemannauppdraget har blivit allt svårare och mer professionaliserat.

Många är intresserade av att diskutera politik och samhällsfrågor. Men till skillnad från tidigare söker man nya sätt att påverka, utanför partipolitiken. Människors möjlighet till inflytande och delaktighet i det lokala samhällets utveckling har blivit en allt viktigare fråga för kommuner, landsting och regioner – dels för att skapa tillit till det demokratiska systemet och dels för att utveckla ett hållbart samhälle. (Se vidare i Bilaga 1 *Bakgrunds-PM Demokrati och inflytande*).

1.1 Varför öka delaktigheten?

Det representativa systemet och de förtroendevaldas roll är fortsatt grundläggande för en fungerande demokrati. Syftet med en ökad delaktighet är att stärka demokratin och öka effektiviteten i de politiska besluten. Detta eftersom:

- Människor är kunniga och vill påverka och bidra till utveckling (se tabeller i bilaga 1)
- Bättre förankring av beslut kan öka tilliten till politiker och till den representativa demokratin¹
- Demokratins utveckling och en snabbt föränderlig omvärld skapar behov av nya former för att tillvarata människors engagemang
- Ökad delaktighet ger bättre kvalitet i besluten, genom att kunskap kan tillföras och förtroendevalda får bättre kunskap om vad invånarna tycker
- Stödja invånares förmåga att agera som medborgare och aktörer, som komplement till att vara kunder och mottagare/konsumenter av service.

Härnösands kommun var tidigt ute med att prova nya former för medinflytande och invånardialog. Några exempel är möjligheten att lägga medborgarförslag och frågepanelen med förtroendevalda. De senaste åren har ett antal processer pågått där invånare varit engagerade. De har visat på styrkan i att arbeta med breda och öppna processer, men också behovet av att

arbeta systematiskt med verktyg för att stärka inflytande och dialog. Några exempel är framtidsarbetet och medborgarnätverken som inrättades efter Mittuniversitetets beslut att lägga ner campus Härnösand 2013, nya reglementen för medborgarråden och utveckling av kommunfullmäktiges arbetsformer.

1.2 Demokratin i Härnösands kommun

Valdeltagandet i Sverige är internationellt sett högt. Härnösands valdeltagande är något lägre än riket som helhet, men visar, liksom valdeltagandet i riket, en positiv trend.

I riket har valdeltagandet mellan 2002–2014 ökat från 80,1 till 85,8 % och i Härnösand under samma period ökat från 78,4 till 85,4 %.

Den så kallade LUPP-undersökningen bland unga visar att det finns ett stort intresse för samhällsfrågor och politik bland unga. I Härnösand svarar 47 % av de deltagande i årskurs 8 att de vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen. Hela 60 % i gymnasiets åk 2 vill vara med och påverka i kommunen, men många vet inte hur man gör.

(Se vidare i Bilaga 1 *Bakgrunds-PM Demokrati och inflytande*).

1.3 Några nyckelbegrepp

1.3.1 Medborgardialog/invånardialog

Sveriges kommuner och landsting (SKL) definierar medborgardialog på följande sätt: ”Medborgardialog är ett bredare begrepp än en dialog mellan två människor. Det handlar om att se medborgarnas kunskaper som en tillgång för att forma framtidens kommun och framtidens landsting. Det handlar om att använda flera olika metoder för att få kunskap om medborgarnas värderingar och att ge medborgarna kunskaper om kommunens och landstingens ansvar, styrning och verksamhet. Det handlar om att genom systematiska dialoger både stärka demokratin och öka effektiviteten.”²

Fler och fler kommuner har börjat använda begreppet ”invånardialog” i stället för ”medborgardialog”. Ordet medborgardialog har en exkluderande effekt. Många av de personer som berörs av kommunens olika beslut och vill delta i inflytandeprocesser, är medborgare i ett annat land. För att förekomma att invånare känner sig uteslutna, föreslås att begreppet ”invånardialog” används istället.

1.3.2 Inflytandetrappa

² SKL: 11 tankar om medborgardialog i styrning

På 1960-talet tog Sherry Arnstein fram ”Ladder of Participation” (inflytandetrappa) för att beskriva olika nivåer av delaktighet. SKL har modifierat denna något för att ge en bild av olika nivåer av delaktighet i Sverige.

Inför de beslut som ska fattas bör man ta ställning till hur man kan möjliggöra för invånarna att vara delaktiga. Det viktiga är också att vara tydlig gentemot invånarna om vilken form av delaktighet de kan förvänta sig. Trappan ska försöka ge en bild av olika nivåer av delaktighet i beslutsprocesser.

- **Information** – för att kunna vara delaktig behöver man vara väl informerad och ha möjlighet att ta till sig kunskaper om den fråga som ska behandlas. Vissa beslut är inte lämpade för invånardialoger men medborgarna har rätt att bli informerade om vilket beslut som fattats. En transparent kommun/landsting skapar tillit och förtroende.
- **Konsultation**- innebär att ge medborgarna möjlighet till att ta ställning till vilket alternativ de tycker är mest lämpligt för en aktuell fråga. Här utgår man från färdiga alternativ som är beredda av professionen och godkända av de förtroendevalda och där medborgarna får ta ställning till om de föredrar alternativ 1 eller 2 eller A eller B.
- **Dialog** – här ger man människor möjlighet att möta andra för att föra dialog om en aktuell fråga. Utgångspunkten är att alla ska få föra fram sin åsikt och argumentera för sin syn på frågan. Grunden är att man inte behöver nå konsensus.
- **Delaktighet** – innebär att medborgarna deltar under en längre tid och är med i en utvecklingsprocess från det vita papperet till färdigt förslag som underlag till politiska beslut. Deltagandet blir på en djupare nivå.
- **Medbeslutande** – här har den representativa valda församlingen valt att delegera ansvar till nämnd eller styrelse där delegaterna inte är valda utifrån partitillhörighet utan valda som personer.³

³ SKL: 11 tankar om medborgardialog i styrning

1.3.3 Roller invånare/förtroendevalda/tjänstemän

I kommunens arbete med demokrati- och inflytandefrågor är det viktigt att klargöra vilka roller som finns. I det demokratiska samspelet brukar man särskilja tre olika roller: invånare, förtroendevalda och tjänstemän. I det framtida arbetet med att utveckla exempelvis invånardialoger måste det vara tydligt vilka uppgifter som ligger på tjänstemän respektive förtroendevalda.

Ett trepartssamarbete är att föredra; tjänstemännen bidrar med fakta och innehar en processledarroll, invånarna bidrar med sina idéer och värderingar samtidigt som de förtroendevalda lyssnar och har möjlighet att föra en dialog om ämnet. De förtroendevalda ansvarar för att vid behov lyfta in förslag och idéer i de demokratiska beslutsprocesserna. Ett sådant kan vara att genomföra invånardialoger. Som regel är det förtroendevalda som initierar invånardialoger.

I Härnösand utgår invånardialog antingen från att förtroendevalda behöver mer kunskap om invånarnas synpunkter och åsikter eller att det finns behov av att ge invånarna mer information i en fråga innan ett beslut fattas. De förtroendevalda har ett starkt mandat att fatta beslut om kommunens utveckling och prioriteringar. Invånardialog kan bidra till ökad förankring och delaktighet, men också till bättre kvalitet i besluten, exempelvis i frågor som berör svaga grupper, där särskilda erfarenheter efterfrågas, där det är svårt att förutse effekter och reaktioner av ett beslut eller de förtroendevalda inte vet vad invånarna tycker.

Dialogerna kompletterar det representativa systemet med förtroendevalda, men ska inte ses som en ersättning. Det ska alltid vara tydligt att de förtroendevalda ansvarar för processen och besluten.

Dialogerna kan rikta sig brett, till alla invånare, eller till särskilda målgrupper. Strävan är att underlätta för många att göra sina röster hörda och undvika att någras röster får större genomslag än andras. Syftet är att öka engagemang, kunskap och tillit mellan invånare och förtroendevalda. Invånardialog skiljer sig från exempelvis brukardialog, vilka oftast genomförs av tjänstemän och som snarast handlar om uppföljning för att utveckla verksamhet och service.

Metoder för invånardialog kan se olika ut. Checklista med viktiga frågeställningar och möjliga aktiviteter vid invånardialog bör tas fram för att underlätta bra dialoger.

2 Utgångspunkter

I arbetet med att stärka demokrati och inflytande i Härnösand, utgår vi från de kommunövergripande målen som de är formulerade i målprogrammet:

Mål 1 - Attraktivt boende i unik livsmiljö

Mål 5 - Jämställd och solidarisk välfärd av hög kvalitet

Mål 6 - God service med gott bemötande

Programmet har även kopplingar till folkhälsoplanens målområden delaktighet och inflytande, till kommunens tillgänglighetspolicy samt till tillväxtstrategin.

(Mer om målen finns att läsa i Bilaga 1 under rubriken ”Kopplingar till övriga mål i kommunen”)

3 Policy för demokrati och inflytande

Alla människor, oavsett förutsättningar, ska ges möjlighet till inflytande och delaktighet i samhällsutvecklingen. Det är ett grundläggande villkor för jämlikhet och en god folkhälsa. Härnösand är en kommun där vi är öppna för nya människor och nya initiativ. Demokratifrågor går som en röd tråd genom kommunens verksamhet och lägger grunden för vårt samhälle.

Härnösand ska vara en kommun som aktivt arbetar för att:

- värna, stärka och utveckla den representativa demokratin
- finna former för att öka invånarnas delaktighet
- utveckla mötesplatser och lyfta fram värdet av ömsesidiga samtal

Det ska vara lätt för alla som bor och verkar i kommunen att förstå vilka möjligheter som finns för att påverka olika beslut. Det ska vara tydligt *när* och *på vilka sätt* man kan påverka.

En kreativ och tillåtande miljö kan bidra till en gemensam kraft där människor kan påverka och vara företagsamma, på egen hand eller tillsammans.

4 Fokusområden

Följande fokusområden prioriteras i arbetet med inflytande- och demokratifrågor.

4.1.1 Invånardialog

För att tydliggöra att Härnösand i sin kommunikation strävar efter kommunikation med alla kommunens invånare, används begreppet ”invånardialog” istället för det snävare ”medborgardialog”.

För att kunna föra invånardialoger som är effektiva och skapar goda möjligheter för inflytande, behövs en strategisk riktning och mål för hur vi i framtiden ska arbeta med invånardialog i olika delar av kommunen. En kommungemensam strategi för invånardialog klargör hur kommunen arbetar löpande med kommunikation, information och möjligheter till inflytande i de processer som pågår, liksom hur idéer och synpunkter från invånare tas tillvara. Den klargör också ansvar och roller (se även avsnitt 1.2.3).

4.1.2 Tillgänglighet

Alla som bor och verkar i Härnösand ska kunna påverka och delta i den demokratiska processen. Alla ska ges förutsättningar att ta del av och förstå information av olika slag. Kommunen ska alltid säkerställa att information och kontaktvägar är tillgängliga och användbara för alla människor, oavsett förutsättningar.

4.1.3 Ungas inflytande

Från 2018 blir FN:s barnkonvention lag i Sverige. Det innebär att Härnösands kommun ska ta hänsyn till detta i sina olika verksamheter. Det är viktigt att hitta former och strategier för att arbeta med demokratifrågor för barn och unga. Skolan är den naturliga platsen för att utveckla demokratiarbetet.

I Lokal uppföljning av ungdomspolitik (LUPP) ser vi att det finns ett ökat intresse för politik hos ungdomar, trots att de är underrepresenterade i det formella demokratiska samtalet. Det är viktigt att ge ungdomar möjligheter att ge uttryck för sina åsikter och engagemang. Det är viktigt att skolan och ungdomarna själva involveras i att skapa en modell som känns relevant och passar förutsättningarna i just Härnösands kommun.

4.1.4 Nyanländas och utlandsföddas inflytande

Nyanlända och utlandsfödda är underrepresenterade i det politiska systemet och det offentliga samtalet. Kommunen bör använda de kanaler som redan finns för att stärka förutsättningarna för inflytande, exempelvis genom att utveckla former för demokratiarbete inom vuxenutbildningen, där inflytandefrågor kan vävas in i det ordinarie arbetet.

4.1.5 Verktyg för inflytande

Det finns många olika verktyg för inflytande i Härnösands kommun. Det är viktigt att dessa kontinuerligt utvärderas och följs upp så att verktygen kan anpassas till det som faktiskt efterfrågas och används. Nya metoder och verktyg för inflytande ska ständigt övervägas att implementeras.

I dag är medborgarförslag en konkret påverkansmöjlighet för invånare i Härnösand. Synpunktshandlingen är ett annat verktyg för att lämna förbättringsförslag och framföra åsikter och önskemål till kommunen. Allmänhetens frågestund i fullmäktige och Frågepanelen är verktyg för att ställa direkta frågor till politikerna.

Kommunen har också fyra medborgarråd: tillgänglighetsrådet, pensionärsrådet, ungdomsrådet och landsbygdsrådet. Samtliga råd har möjlighet att framföra önskemål till kommunens förtroendevalda och kan fungera som remissinstanser i olika frågor.

4.1.6 Politiskt organ för demokrati- och inflytandefrågor

Kommunfullmäktige har det övergripande ansvaret för den lokala demokratin. I Härnösands kommun är det därefter kommunstyrelsen som har huvudansvaret för att utveckla invånardialogen. Varje nämnd har sedan att inom sitt verksamhetsområde arbeta med demokrati och invånardialog på de sätt som är lämpliga.

För att understryka vikten av demokratiarbetet bör en nämndgemensam referensgrupp inrättas, där politiker och tjänstemän från nämnder och förvaltningar finns representerade. Frågan hålls på detta sätt ständigt aktuell och ges en strategisk betydelse för kommunen.

4.1.7 Fullmäktiges roll, ansvar och utbildning

Kommunfullmäktiges arbetsordning justerades i början av 2016 och innehåller några nya former för snabbare hantering av interpellationer: snabba frågor-snabba svar, allmänhetens frågestund med mera. Det är ännu för tidigt att utvärdera dessa. Gruppledarträffar har införts som ett kontinuerligt forum för dialog mellan partierna om fullmäktiges former och arbetssätt. De förtroendevaldas roller är fortsatt helt centrala för en fungerande demokrati.

Slutsatser och förslag redovisas i Bilaga 2 Handlingsplan.

5 Mål

Det övergripande syftet med att stärka invånarnas inflytande är att öka förtroendet mellan invånare och förtroendevalda, och stärka legitimitet, effektivitet och kvalitet i de kommunala besluten.

Programmets tre mål är:

Mål	Uppföljning
1. Valdeltagandet ska öka i Härnösands kommun	Vart fjärde år
2. Andelen ungdomar som känner att de kan påverka kommunen ska öka	Årligen
3. Antalet personer som känner förtroende för politiker ska öka	Årligen

5.1 Uppföljning

Uppföljning av programmets mål och aktiviteter ska ske årligen i kommunens årsredovisning.

Bilaga 1 Bakgrunds-PM Demokrati och inflytande

Bakgrund

Demokratins utmaningar

Vi lever i ett demokratiskt samhälle. Sverige har ett av världens högsta valdeltaganden och en stor del av befolkningen har ett starkt förtroende för landets demokratiska institutioner. I olika undersökningar framkommer det också tydligt att en stor majoritet av invånarna stödjer demokratiska värden som yttrandefrihet, fria val och rätten att kunna protestera mot orättvisor.

Samtidigt står vårt demokratiska samhälle inför en rad utmaningar:

- Andelen medborgare som är medlem i något politiskt parti har mer än halverats sedan i början på 80-talet. I dag är endast 3 % av Sveriges befolkning med i något parti, vilket är en minskning med 60 % på 20 år. Partiernas kontaktytor med medborgarna har alltså minskat radikalt.
- Förtroendemannauppdraget har blivit allt svårare och mer professionaliserat. Kommuner och landsting omfattar allt större och komplexare verksamheter som kräver kunniga och insatta förtroendevalda. De förtroendevalda blir färre och ska klara en större kontaktyta mot sina medborgare. På femtiotalet gick det fem medborgare per förtroendevald. I dag finns det 43 654 förtroendevalda på en befolkning som 2007 var 9 182 977 personer vilket innebär ett snitt på 210 medborgare per förtroendevald.
- Undersökningar visar att ungdomar värderar de demokratiska grundvärderingarna högt, samtidigt tycker mer än 25 % av ungdomarna att ett auktoritärt, icke demokratiskt styre, är bra eller mycket bra. Knappt 25 % tycker att det inte är så viktigt att leva i en demokrati och en nästa lika stor andel är bredd att sälja sin röst för en mindre summa pengar.¹

Samtidigt som den representativa demokratin utmanas, är intresset bland invånarna för samhällsfrågor stort. Undersökningar visar att Sveriges invånare i allmänhet är intresserade av att diskutera politik och samhällsfrågor. En stor majoritet vill engagera sig i det som berör dem och påverka beslut som får konsekvenser för den egna vardagen. Men till skillnad från tidigare, söker man nya sätt att påverka, utanför partipolitiken. Man vill i högre utsträckning påverka på sina egna villkor. Medborgarna vill på ett helt annat sätt än tidigare delta i dialoger och debatter utan att vara anslutna till något parti och därför behöver nya former för det utvecklas.²

Medborgarnas möjlighet till inflytande och delaktighet i det lokala samhällets utveckling har blivit en allt viktigare fråga för kommuner, landsting och regioner – dels för att skapa tillit till det demokratiska systemet och dels för att utveckla ett hållbart samhälle.

Nationellt tillsatt demokratiberedning

Regeringen tillsatte 2014 en demokratiutredning med två övergripande syften:

¹ World Wide Survey, 2011

² SKL: 11 tankar om medborgardialog i styrning

- öka och bredda engagemanget inom den representativa demokratin
- stärka individens möjligheter till delaktighet i och inflytande över det politiska beslutsfattandet mellan de allmänna valen

Den 15 december 2015 presenterade utredningen sitt resultat. Utredningen slår fast att även om allt färre väljer att ta på sig ett förtroendeuppdrag eller att bli medlem i ett politiskt parti är engagemanget stort för olika samhällsfrågor. Eftersom framförallt unga inte ser partipolitiken som en lockande påverkansmetod föreslår utredningen åtgärder för att öka de utomparlamentariska möjligheterna för påverkan. En sådan åtgärd är att införa en försöksverksamhet i de kommuner som vill med sänkt rösträttsålder till 16 år. Utredningen skriver också att kommuner och landsting måste försäkra sig om att ungas åsikter kommer till uttryck i beslutsprocesser och att kunskap om den lokala demokratin ska föras in i det nationella skolutvecklingsprogrammet.

Det återstår att se vad som blir verklighet av utredningens förslag, men utredningen visar vikten av aktivt arbeta med att utveckla demokratin och de olika påverkansmöjligheter som finns och göra dem attraktiva för alla i samhället.

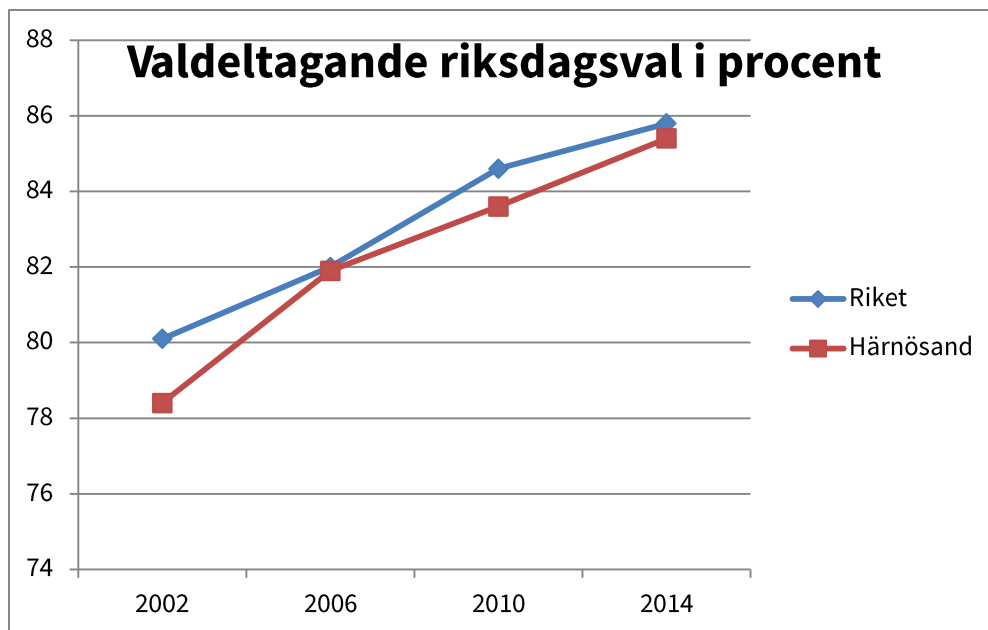
Barnkonventionen blir lag

Från 2018 blir FN:s barnkonvention lag i Sverige. Det innebär att Härnösands kommun ska ta hänsyn till detta i sina olika verksamheter. Ungdomars och barns rätt att uttrycka sin vilja uttrycks i konventionens § 12: ”Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad” och § 13: ”Varje barn har rätt till yttrandefrihet, att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter.”

Dessa faktorer utgör bakgrunden till behov av att utveckla medborgardialogen. Vi ser utmaningar i utvecklingen av den lokala demokratin och vi har invånare som vill vara med att diskutera och delta i samhällsutvecklingen, på sina villkor.

Demokratin i Härnösands kommun – några mätningar

En av demokratins grundpelare är fria val. Valdeltagandet i Sverige är internationellt sett högt. Härnösands valdeltagande är något lägre än riket som helhet, men visar, liksom valdeltagandet i riket, en stigande linje. Ett högt valdeltagande ger uttryck för att befolkningen litar på det demokratiska systemet. Även om deltagandet i kommunen är högt, är det viktigt att säkerställa, och helst öka valdeltagandet.

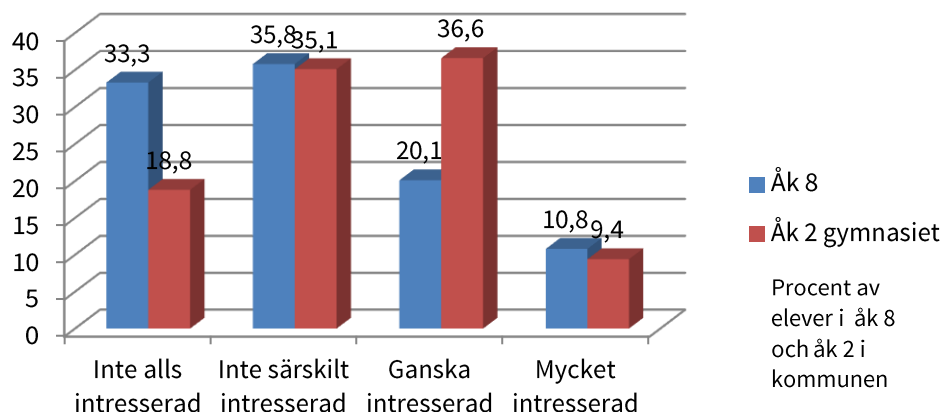
	2002	2006	2010	2014
Riket	80,1%	82%	84,6%	85,8%
Härnösand	78,4%	81,9%	83,6%	85,4%

Det finns ett antal undersökningar som mäter hur invånare ser på sina möjligheter att påverka samhället. Härnösands kommun har de senaste åren deltagit i Statistiska Centralbyråns medborgarundersökning, där de deltagande invånarna får möjligheten att bedöma sina möjligheter att påverka kommunens verksamheter och vara delaktiga i kommunala beslut. Svaren fördelas i en indexskala mellan 0-100. Under hösten 2015 gick värdet ner för NII – Nöjd Inflytande Index. Mätningen 2016 visade en liten höjning för samma frågor, även om det fortfarande inte har nått upp till tidigare års värden. Just NII är ett område i medborgarundersökningen som även i andra kommuner uppvisar den lägsta uppskattningen. Faktorn ”påverkan” är genomgående den lägsta och anger att det finns utmaningar när det gäller att skapa bättre förutsättningar för den lokala demokratin.

Faktor	Betygsindex 2016	Betygsindex 2015	Betygsindex 2014	Betygsindex 2013	Betygsindex 2012	Betygsindex 2011
NII, helheten	38	37	43	42	41	40
Information	52	51	56	55	52	51
Kontakt	48	50	55	54	50	52
Förtroende	43	43	49	47	44	45
Påverkan	39	37	43	41	41	41

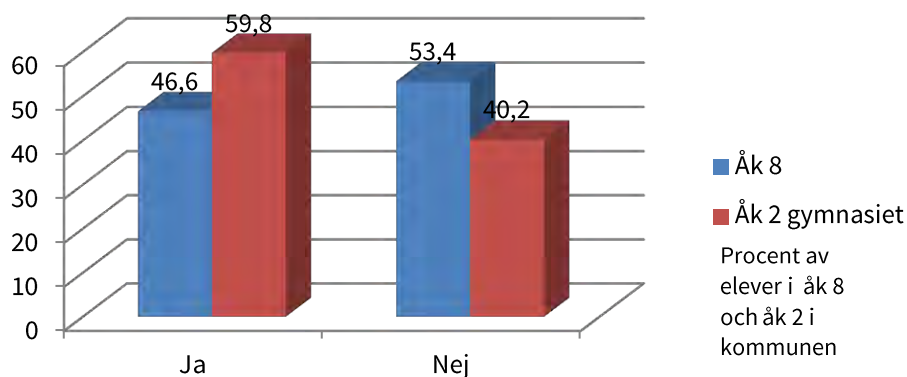
I ungdomsenkäten LUPP (lokal uppföljning av ungdomspolitiken), får ungdomar i årskurs 8 på högstadiet och årskurs 2 på gymnasiet ge sin syn på bland annat politik och samhällsfrågor. I 2015 års enkät kan man bland annat se att av eleverna i årskurs 8, uppger ca 31 % att de är ganska eller mycket intresserade av politik. Av gymnasieeleverna uppger 45 % de är ganska eller mycket intresserade av politik.

Hur intresserad är du av politik?

(källa: LUPP 2015)

Vill du vara med och påverka i frågor som rör din kommun?

(källa: LUPP 2015)

47 % av de deltagande i årskurs 8 vill vara med och påverka i frågor som rör kommunen. Hela 60 % i gymnasiets åk 2 vill vara med och påverka i kommunen, men många vet inte hur man gör.

Samtidigt som det finns ett stort intresse för samhällsfrågor och politik bland unga, är det alltså många som inte vet vilka möjligheter det finns att påverka.

Demokratiberedning / Val- och demokratinämnd

I Härnösands kommun är det kommunstyrelsen som har huvudansvaret för att utveckla kommunens demokratiarbete. Varje nämnd har sedan att inom sitt verksamhetsområde arbeta med demokrati och medborgardialog på de sätt som är lämpliga.

För att understryka vikten av demokratiarbetet finns det möjlighet att skapa ett specifikt politiskt organ som får ett särskilt uppdrag att utveckla demokratiarbetet och invånardialogen.

Ett sådant politiskt organ skulle ges uppdraget att ha ett övergripande ansvar för demokratiarbetet i kommunen. Frågan hålls på detta sätt ständigt aktuell och ges tyngd och påverkansmöjligheter som annars saknas.

De två alternativ som diskuterats är antingen en permanent fullmäktigeberedning, eller att skapa en val- och demokratinämnd genom att utöka valnämndens uppdrag och ansvarsområde.

Val- och demokratinämnd: en nämnd är mer permanent än en beredning, och kräver en större omställning att såväl inrätta som att ta bort. En val- och demokratinämnd är inte överställd övriga nämnder eller styrelse, och kan därmed inte ge uppdrag till nämnderna. Fullmäktige kan dock delegera beslutanderätten i vissa frågor till nämnden, som ligger inom nämndens verksamhetsområde. En nämnd har rätt att väcka ärenden i fullmäktige.

Fullmäktigeberedning: en beredning ligger under fullmäktige, och har därmed en annorlunda ställning än en nämnd. Den är en del av fullmäktige, och det innebär att ingenting kan lämnas på delegation till den. Den kan bereda ärenden åt fullmäktige, som sedan beslutas av fullmäktige. Om fullmäktige beslutar det kan en beredning även ges rätt att väcka ärenden i fullmäktige.

Kopplingar till övriga mål i kommunen

Kopplingar till andra mål

Programmet för demokrati och inflytande utgår från kommunens övergripande mål:

Mål 1 - Attraktivt boende i unik livsmiljö

Härnösand är en öppen och välkomnande kommun som ger utrymme för nya människor och nya initiativ. En plats där man lätt kan möta andra och vara delaktiga i samhällsutvecklingen. Härnösand är känt för sina attraktiva boendemiljöer, en levande landsbygd och närheten till Höga Kusten. Invånare har god hälsa och känner sig trygga. Ett pulserande kulturliv och mångfald av fritidsaktiviteter skapar möten över gränsen.

Mål 5 - Jämställd och solidarisk välfärd av hög kvalitet

Härnösands kommun erbjuder välfärdstjänster av hög kvalitet där behoven styr och insatserna ges på lika villkor oavsett kön, sexuell läggning eller bakgrund. Resurser prioriteras så att alla rätt till utveckling och ett värdigt liv tillgodoses. Kommunens arbete präglas av lyhördhet och respekt för den enskilde. Barnens bästa är i centrum för alla beslut.

Mål 6 - God service med gott bemötande

Gott värdskap, hög tillgänglighet och professionalitet är värden som genomsyrar Härnösands kommun. Kommunens medarbetare och politiker bemöter alltid människor med vänlighet, tydlighet och effektivitet. Genom samverkan respekt och lyssnade byggs det goda samhället.

Programmet har även kopplingar till folkhälsplanens målområden delaktighet och inflytande:

Ge möjlighet åt barn och unga att få inflytande och kunskap över samhällets utformning.

Skapa nya och vidareutveckla befintliga former för medborgardialog, så att fler människor, oavsett ålder, kön eller etnicitet lockas att delta i den demokratiska processen.

Målen för kommunens tillgänglighetspolicy har också tydliga kopplingar till programmet:

Härnösand ska vara en kommun där människor känner sig delaktiga och betydelsefulla.

Härnösand ska vara en kommun där medborgare, brukare, kunder och gäster bemöts med vänlighet, tydlighet och effektivitet.

Härnösand ska vara en kommun där det ska vara lätt att ta del av de gemensamma resurserna och komma i kontakt med kommunens tjänstemän och politiker

Slutligen har programmet även kopplingar till kommunens tillväxtstrategi genom delstrategi 1 Gemensam kraft och delstrategi 5 Hållbarhet genomsyrar allt.

Bilaga 2 Handlingsplan för demokrati och inflytande

Handlingsplanen syftar till att synliggöra de åtgärder och aktiviteter som ska utföras för att uppnå programmets mål. Handlingsplanen ska kontinuerligt uppdateras utifrån behov. Handlingsplanen revideras alltså oberoende från programmet för demokrati och inflytande.

Inledningsvis presenteras här de slutsatser och förslag som ligger till grund för handlingsplanen.

Slutsatser och förslag

1.1 Arbeta strategiskt med demokrati och inflytande

För en välfungerande invånardialog krävs att dialogen blir en naturlig del av kommunens utveckling och de politiska processerna. Här krävs såväl utbildning som en tydlig stödstruktur för att avgöra om och när invånardialog är aktuell och hur den i så fall kan genomföras. I handlingsplanen föreslås därför såväl utbildningsinsatser som att planer ska tas fram för invånardialog i kommunens förvaltningar.

1.2 Utveckla verktyg för inflytande

I arbetet med att ständigt utveckla och förbättra invånardialogen finns anledning att göra förändringar i det utbud av inflytandeverktyg som Härnösands kommun i dag använder sig av. Följande åtgärder föreslås:

- *Inför folkmotioner som inflytandeverktyg.* Folkmotioner innebär att en person lämnar in ett förslag via kommunens hemsida. Förslaget är synligt för alla och alla som vill stödja förslaget gör det genom att skriva under förslaget på webben. När ett förslag har fått ett visst, i förväg fastställt, antal påskrifter, ska det tas upp som förslag i kommunfullmäktige, kommunstyrelsen eller ansvarig nämnd. Folkmotioner ska ersätta det nuvarande systemet med medborgarförslag. Det ska vara enkelt att lägga fram, men i större utsträckning än medborgarförslagen uppmuntra till dialog mellan människor och leda till att de förslag som slutligen behandlas har ett visst stöd bland invånarna.

- *Avskaffa Frågepanelen.* Frågepanelen är ett forum på kommunens hemsida där man kan ställa politiska frågor till kommunens förtroendevalda. Intresset från allmänheten har dock varit sjunkande och antalet frågor som ställs blir färre. Detta trots försök att väcka nytt intresse för panelen. Därför föreslås att Frågepanelen avskaffas. Det är dock angeläget att politiker fortsatt är lättillgängliga för invånare som vill komma i kontakt.

- *Se över möjlighet att prova medborgarbudget.* Sedan tidigare finns ett beslut att Härnösands kommun ska se över möjligheterna att genomföra försök med medborgarbudget. Medborgarbudget är ett samlingsbegrepp för metoder som används för att involvera invånare i beslutsprocesser om hur resurser används inom kommuner och landsting. Invånarna informeras, diskuterar och röstar kring prioriteringar inom ett visst angivet område. Det kan gälla både satsningar och besparingar i kommunen. Invånarnas beslut kan vara rådgivande eller beslutande, något som tydliggörs från början i processen.

1.3 Funktion för demokratifrågor

- Inrätta en funktion som ”demokratilots”. För att kunna utveckla inflytande- och demokratifrågorna i kommunen behövs en strategisk funktion som stödjer förvaltningarna i arbetet. Funktionen kan kombineras med uppdraget att hålla i arbetet med ungas inflytande/ungdomsfullmäktige.

1.4 Politiskt organ för demokrati- och inflytandefrågor

- Tillsätta ett politiskt organ med ansvar för demokrati- och inflytandefrågor. Det finns ett behov av att stärka inflytande- och demokratifrågorna ytterligare i kommunen. För att arbetet ska fungera löpande föreslås en politisk referensgrupp med politiker från kommunstyrelsen och nämnder representerade. Organet inrättas av kommunstyrelsen som ansvarig för kommunens arbete med invånardialog och gruppen bör ha en representation från såväl majoritet som opposition. Därigenom ges arbetet en politisk plattform, medan ansvaret för de faktiska dialogerna hos respektive nämnd stärks.

Handlingsplan

KF 1 = Kommunfullmäktiges mål 1 – attraktivt boende i unik livsmiljö

KF 5 = Jämställd och solidarisk välfärd av hög kvalitet

KF6 = Kommunfullmäktiges mål 6 – god service med gott bemötande

FHP = Folkhälsoplanens mål gällande delaktighet och inflytande

TP = Tillgänglighetpolicyns mål om delaktighet och inflytande

D1 = Tillväxtstrategin - delstrategi 1 *Gemensam kraft*

D5 = Tillväxtstrategin - delstrategi 5 *Hållbarhet genomsvyrar allt*

Mål	Aktivitet	Tid	Ansvarig
KF6, FHP TP	Ersätta begreppet medborgardialog med invånardialog i all kommunikation	2017- 12-31	Samtliga nämnder och KS
KF5, KF6 FHP, TP D1	Ta fram kommungemensam strategi och styrprocess för invånardialoger	2018- 05-31	KS
KF5, KF6 FHP, TP D1	Ta fram plan för invånardialoger i alla politiska organ.	2018- 12-31	Samtliga nämnder och KS
KF6, FHP, TP, D1	Inrätta en strategisk demokratistödjande funktion – ”demokratilots” med uppdrag att stödja utvecklingen av invånardialoger, former för ungas inflytande och ökad delaktighet i kommunen.	2018- 02-28	KS
KF6, FHP, TGP	Genomföra utbildningar i invånardialog i kommunstyrelsen och samtliga nämnder	2018- 12-31	KS
KF6, FHP, TGP	Genomföra utbildningar i invånardialog inom alla förvaltningar	2018- 12-31	KS

KF 5, FHP, TP, D1, D5	Se över möjlighet att prova medborgarbudget	2018-12-31	KS + samtliga nämnder
KF6, FHP	Ersätta nuvarande medborgarförslag med möjligheter att lämna folkmotion	2017-12-31	KS
KF1,FHP	Utveckla elevers möjligheter att arbeta med inflytandefrågor inom vuxenutbildningen	2018-06-30	ARB, KS
KF1, KF5 KF6, FHP TP	Ta fram informationsmaterial för att kommunicera invånardialog till invånarna	2018-12-31	KS
KF1, KF5 KF6, FHP, D1, D5	I dialog med skolans elever införa former för barns och ungas inflytande med inspiration från andra kommuner.	2018-12-31	SKOL, KS
KF1, KF5, KG 6, FHP, DI, D5, TGP	Inrätta en nämndgemensam politisk referensgrupp med strategiskt ansvar för demokrati- och inflytandefrågor.	2017-12-31	KS
KF1, KF5 KF6, FHP, D1, D5	Underlätta för ungas deltagande genom införande av en app eller annat digitalt verktyg.	2018-12-31	KS, SKOL